

Työttömyysturva ja sen katvealueet asiakkaan näkökulmasta

Helena Pesonen, työttömyysturvan koordinaattori, Kela Itä-Suomen aluekeskus

Suomen sosiaalioikeudellisen seuran tilaisuus 5.5.2011

Työttömyysturvalaki 30.12.2002/1290

Laki julkisesta työvoimapolvelusta 30.12.2002/1295

www.kela.fi

Työttömyysturvaetuudet

Ansiopäiväraha työttömyyskassan jäsenelle

Ansiopäivärahaa haetaan työttömyyskassasta. Ansiopäivärahaa voivat saada ne työttömät, jotka ovat työttömyyskassan jäseniä, ja sitä maksetaan enintään 500 päivän ajan.

Peruspäiväraha tai työmarkkinatuki Kelasta

Jos työttömällä ei ole oikeutta ansiopäivärahaan, hän voi hakea Kelasta peruspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Oikeus peruspäivärahaan on jos täyttää työssäoloehdon, eli on ollut työssä vähintään 8 kk työttömyyttä edeltävien reilun kahden vuoden aikana. Peruspäivärahaa maksetaan enintään 500 päivän ajan. Jos työssäoloehto ei täyty, voi saada työmarkkinatukea. Sitä maksetaan niille työttömille työnhakijoille, jotka tulevat ensi kertaa työmarkkinoille tai jotka eivät viime aikoina ole olleet töissä. Työmarkkinatukea maksetaan myös niille työttömille, jotka eivät enää saa ansio- tai peruspäivärahaa 500 päivän enimmäisajan täytyttyä.

Kotoutumistuki maahanmuuttajalle

Työttömälle maahanmuuttajalle työmarkkinatuki maksetaan kotoutumistukena kolmen ensimmäisen maassaolovuoden ajan.

Työttömyysturvan muutokset vuosien kuluessa

- Työttömyysturvan peruspäivärahajärjestelmä tuli voimaan **1.1.1985**. Toimeenpano tuli Kelan hoidettavaksi. Työvoimapolitiittisen aikuiskoulutuksen ajalta maksettavan koulutustuen toimeenpano siirtyi ammatillisilta kurssikeskuksilta Kelalle **1.1.1991**.
- Työttömyysturvajärjestelmän ensimmäinen suuri kokonaisuudistus tehtiin vuonna **1994**. Peruspäivärahaan säädettiin työssäoloehto ja 500 päivän enimmäismaksuaika. Peruspäivärahan tarvehar-

kinta poistui. Samalla otettiin käyttöön uutena tukimuotona työmarkkinatuki niille henkilöille, jotka eivät olleet oikeutettuja peruspäivärahaan.

- Seuraavan kerran työttömyysturvajärjestelmää muutettiin suuremmassa määrin vuonna **1997**, jolloin muutokset kohdistuivat mm. työttömyyspäivärahan työssäoloehtoon ja omavastuu-aikaan sekä peruspäivärahan ja työmarkkinatuen sovitteluun.
- **1.8.1997** alettiin tukea pitkäaikaistyöttömien omaehtoista opiskelua Kelan ja työttömyyskassojen maksamalla tuella. **1.8.1998** tai sen jälkeen alkaneeseen opiskeluun alettiin maksaa työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuen suuruista koulutuspäivärahaa.
- Vuonna **2003** uudistettiin työttömyysturvalainsäädännön rakennetta yhdistämällä erillisiä lakeja ja säännöksiä uudeksi työttömyysturvalaiksi. Samalla tuli voimaan laki vuorotteluvapaasta, joka korvasi aikaisemmin vuorotteluvapaakoikeilusta annetun lain.
- **1.1.2010** alkaen työttömyyspäivärahan omavastuu-aikaa uudistettiin ja työllistymistä edistävän toiminnan kannustavuutta lisättiin uusilla korotusosilla ja muutosturvalisillä. Koulutuspäiväraha- ja koulutustuki- nimisistä etuuksista luovuttiin.
- **1.3.2011** käsittelyaikatakuu: työttömyysturvaan käsittelylle määräaika 30/14 päivää (L 144/2011, HE 316/2010 vp). Jos ratkaistavissa, päätös annettava 30 päivän sisällä ja jos ei ratkaistavissa, on 30 päivän kuluessa pyydyttävä lisäselvitykset ja kun asia on valmis ratkaistavaksi (lisäselvitykset saapuneet), pitää ratkaista tämän jälkeen 14 päivän sisällä. Keskimääräinen käsittelyaika Kelassa työttömyysturvahakemuksille on tällä hetkellä n. 8 pv.
- **1.7.2011** oikaisumenettelyn yksinkertaistaminen: Jos myönnetty takautuvasti estävä tai vähentävä etuus, suostumusta päätöksen oikaisuun ei tarvitse pyytää. Työttömyysturvan muutoksenhakulautakunnan poistoasiassa antamaan päätökseen ei myöskään voisi hakea muutosta (HE 274/2010 vp).
- **1.7.2011** Vapaaehtoiseen pelastustoimintaan osallistuvalla oikeus ansaita kuukauden sovittelujakson aikana enintään 300 euroa / neljän viikon sovittelujakson aikana 279 euroa ilman, että se vaikuttaa työttömyysetuuden määrään (HE 321/2010 vp).
- **1.9.2011** Kotoutumistukeen muutoksia: kotoutumissuunnitelman ajalta kotoutumistuki/toimeentulotuki, työmarkkinatuki työnhaun alusta lukien vaikka kotoutumissuunnitelmaa ei vielä olisi tehty, kotoutumistoimenpiteiden rinnastuskäytännöstä luovutaan jne. (Laki kotoutumisen edistämisestä 1386/2010, vahvistettu 30.12.2010 + siihen liittyvät lait, HE 185/2010 vp).

Työllistymistä edistävät palvelut (TTL 10 luku)

Työllistymistä edistävät palvelut korvasivat työvoimapoliittiset toimenpiteet ja tulivat työttömyysturvalakiin 1.1.2010. Työllistymistä edistäviä palveluja ovat:

- ✓ työvoimapoliittinen aikuiskoulutus
- ✓ työnhakijan omaehtoinen opiskelu
- ✓ työkokeilu

- ✓ työelämävalmennus
- ✓ työharjoittelu
- ✓ työ- ja koulutuskokeilu
- ✓ maahanmuuttajien kotoutumistoimenpiteet, jotka rinnastetaan työvoimapolitiittiseen aikuiskoulutukseen tai työmarkkinatoimenpiteisiin
- ✓ kuntouttava työtoiminta.

Työttömyysetuutta maksetaan vain siltä ajalta, jona henkilö on työnhakijana TE-toimistossa.

TTL 10 l 2 §: Työttömyysetuuteen työllistymistä edistävän palvelun aikana oikeutettuja ovat ne, jotka saavat työttömyysetuutta. Lisäksi oikeutettuja ovat ne, joilla ei työttömänä ollessaan ole oikeutta etuuteen ja se johtuu

- 1) korvauksettomasta määräajasta,
- 2) työssäolovelvoitteesta,
- 3) omavastuuajasta,
- 4) tarveharkinnasta,
- 5) ammatilliseen kuntoutukseen liittyvästä rajoituksesta tai
- 6) odotusajasta.

Työmarkkinatukea ei kuitenkaan makseta kuntouttavan työtoiminnan ajalta, jos oikeutta työmarkkinatukeen ei ole johtuen työssäolovelvoitteesta, ammatillista koulutusta vaille olevia nuoria koskevasta rajoituksesta tai odotusajasta.

Työllistymistä edistävien palvelujen (aiemmin työvoimapolitiittiset toimenpiteet) ajalta maksetaan sitä työttömyysetuutta, johon asiakkaalla työttömänä ollessaan olisi oikeus. (TTL 10 l 1 §) Lisäksi voi saada ylläpito- korvausta / korotusosia/muutosturvalisää tietyin edellytyksin. Palvelun ajalta työttömyysetuus maksetaan tarveharkinnattomana. Ylläpito- korvaus on 9 e/pv ja korotettu ylläpito- korvaus 18 e/pv. Korotusosan / muutosturvalisän määrä on 4,42 e/pv.

Työllistymistä edistävästä palveluista poissaolo

1.1.2010 voimaantulleet lainmuutokset työllistymistä edistävästä palveluista ja niistä poissaoloista ovat lisänneet käsiteltävien työvoimapolitiittisten lausuntojen määrää, ja varsinkin työllistymistä edistävästä palveluista poissaolot aiheuttavat paljon tarkistuksia ja takautuvia oikaisuja.

Työttömyysturvalain 11 luvun 4 § mukaan työ- ja elinkeinotoimisto (TE-toimisto) antaa työvoimapolitiittisen lausunnon työttömyysturvalain 10 luvun 3 § eli työllistymistä edistävästä palvelusta poissaoloon liittyen. Kela tekee päätöksen asiakkaan oikeudesta työttömyysturvaan työllistymistä edistävästä palvelusta poissaolon ajalta TE-toimiston sitovan lausunnon B7 tai B8 perusteella.

- ✓ **B7-lausunnon** mukaan asiakkaalla ei ole lausunnossa mainitulta ajalta oikeutta työttömyysetuuteen, koska hän on ollut poissa työllistymistä edistävästä palvelusta eikä poissaololle ole ollut hyväksyttävää syytä. Asiakkaalle ei siis tällöin makseta työttömyysetuutta kyseiseltä ajalta lainkaan.
- ✓ **B8-lausunto** annetaan, kun asiakas on ollut poissa, mutta poissaololle on hyväksyttävä syy. Tuolloin asiakas saa kyseiseltä ajalta työttömyysetuuden, muttei 9 euron suuruista ylläpito- korvausta, koska hän ei tosiasiallisesti ole ollut palvelussa paikalla.

Kun poissaolosta on annettu työvoimapoliittinen lausunto B7 (ei hyväksyttävää syytä poissaololle) tai B8 (hyväksyttävä syy poissaololle), tulee antaa uusi päätös poissaolopäivästä alkaen. Jos poissaolo on tapahtunut etuuspäätöksen antamishetken jälkeen, eikä muutos ulota vaikutustaan etuuden alkamisajankohtaan, kyseessä on tarkistustilanne. Jos poissaolo on tapahtunut jo ennen etuuspäätöksen antamista, kyseessä on päätöksen oikaisu. Oikaisu vahingoksi edellyttää asiakkaan suostumusta, ja jos sitä ei saada, tulee pyytää päätöksen poistoa.

Kaikista muista palveluista paitsi työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta ja omaehtoisesta opiskelusta poissaoloja seurataan.

- ✓ HE:n (179/2009) perusteluissa mm. "...korostaa aktiivisten toimenpiteiden roolia passiivisen toimeentuloturvan rinnalla ja sijasta." - - - "Tässä esityksessä säädetään ensisijaisesti niistä kannusteista, jotka tukevat työnhakijaa hakeutumaan työllistymistä edistäviin toimiin..."

Kun asiakas on poissa palvelusta, tuolta päivältä ei voida maksaa ylläpitokorvausta. Perusetuus voidaan maksaa, mikäli poissaolon syy on hyväksyttävä (työkyvyttömyys, alle 10-vuotiaan lapsen sairaus, työhaastattelu tai muu työllistymiseen liittyvä syy, TTL 10 l 3 §). Lista on tyhjentävä. Syyn hyväksyttävyyden päättää TE-toimisto ja antaa asiasta Kelaa sitovan työvoimapoliittisen sitovan lausunnon. Mikäli poissaololle ei ole hyväksyttävää syytä, kyseiseltä päivältä ei makseta mitään.